

Валентина Гончарук

(Умань, Україна),

Максим Міркамілов

(Умань, Україна)

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

(Українська мова та література)

ЄДНІСТЬ ЛЮДИНИ І ПРИРОДИ В ПОЕЗІЇ

БОГДАНА-ІГОРЯ АНТОНИЧА

Б.-І. Антонич був невеликим на зріст, білявим, з коротко стриženим волоссям, з добродушною і вибачливою посмішкою. Він швидше нагадував звичайного сільського вчителя, ніж поета і глибоко інтелектуальну людину. Однак його твори виходили українською мовою в Чехословаччині, США, у перекладах польською мовою. Богдан-Ігор Антонич народився у с. Новиця Горлицького повіту на Лемківщині (тепер – територія Польщі) в родині священника Василя. Справжнє прізвище батька було Кіт, яке родина змінила перед народженням єдиного сина. Розвиткові чутливої художньої натури майбутнього поета сприяли казки його неньки, її колискові. Це вона прищепила любов хлопчиків до віршів; пісні простих селянських дівчат, що звучали повсякчас, глибоко западали в душу вразливого підлітка, розбурхували його уяву, творили незвичайний світ краси й добра, в якому він жив маленькою часточкою великого всесвіту [6].

Початкову освіту Б.-І. Антонич здобував під наглядом приватної вчительки. Вона, як і його мати, знала напам'ять і розповідала безліч казок, віршів, співала чимало народних пісень, а малий Богдан слухав їх і запам'ятовував. Ще дитиною почав писати вірші, а продовжував писати їх у середній школі (школа була польська, він перебував тоді майже виключно в польському оточенні, тому його юнацькі твори були написані по-польськи).

Упродовж 1920–1928 рр. навчався у гімназії гуманітарного типу імені Королеви Софії у Сяноку (це була одна гімназія, де вчили також і українську мову).

У 1928–1933 рр. Б.-І. Антонич – студент Львівського університету Яна Казимира, де навчався на філософському факультеті (спеціальність – польська філологія). Серед викладачів Антонича були літературознавці В. Брухнальський, Є. Кухарський, славіст В. Ташицький, філософ К. Твардовський, мовознавець Є. Курилович та ін. Антонич брав активну участь у роботі семінарів професорів Г. Гертнера (польська мова), Ю. Кляйнера (польська література) та Я. Янува (українська (руська) мова та література) [3].

Після його закінчення у Антонича почалася важка і відповідальна доля літератора. Він друкує в газетах і журналах вірші, статті про літературу і мистецтво. Вийшли друком його збірки поезій «Привітання життя», «Три перстені», «Книга Лева». Б.-І. Антонич також малював, грав на скрипці і komponував музику, мріяв бути композитором. Ці галузі мистецтва, особливо малярство, дуже сильно вплинули на його лірику. Тому й не дивно, що, читаючи рядки Антоничевої поезії, потрапляємо у яскравий, дивовижний і чарівний світ природи. Він дуже нагадує той, серед якого жив і зростав юний поет. Дитячі та юнацькі спогади про лемківські краєвиди неначе перекочували в поетичні рядки. Побут, обряди, звичаї карпатського села, мовбито чарівні картинки з дитячої книжки, зворушують уяву і наповнюють усе єство світлими почуттями.

Помер Б.-І. Антонич на двадцять восьмому році життя. Після перенесеного запалення апендициту та наступного перитоніту, котрий лікарі все-таки здолали, перевтомлене довгою і високою гарячкою серце не витримало [3].

«Його життя було коротке й високе, як міст над вузькою штольнею гірської безодні. Хмари сумніву і зневіри сповивали його не раз, але не завадили сміливим думкам філософа і поета переходити по ньому, дивитися з нього наокіл і шукати взором днища світу», – сказав про Б.-І. Антонича Д. Павличко. Дійсно, творчість Антонича – цілісний, складний і цікавий світ

людини, котра за 27 років свого життя спромоглася досягти того, що інші не досягають і за ціле життя [7].

Д. Павличко відзначав своєрідність світовідчуття Антонича: «У сфері таких почуттів живе митець самобутнього, оригінального світобачення, в основі якого лежать уявлення про гармонійну єдність людини і природи, погляд на людину як на невід'ємну частину навколишнього світу. Витоки самобутнього обдарування – на далекій Лемківщині, в краї з прадавньою історією та культурою» [7].

Шукаючи затерті сліди минулих народів і завмерлих культур, український поет Б.-І. Антонич бачить себе доісторичною людиною, з правіку пов'язаною зі своїм місцем під сонцем, зі своєю землею: *Я жив тут. В неоліті... / може, ще давніше... / Мої малюнки буйволів / замазав місяць («Затерті сліди»)* [2, с. 36].

Своїми поетичними словами «*Антонич був хрущем і жив колись на вишнях, / на вишнях тих, що їх оспівував Шевченко...*» («**Вишні**») [1, с. 40] Антонич визначає власне духовне походження й обирає свою традицію, пам'ятаючи, що навіть найоригінальніший митець може породити тільки частину самого себе, решту він свідомо успадковує від попередників. Те, що бачить Антонич у вірші «Вишні» стосується і минулого, і майбутнього. Поет применшує власні амбіції (всього лиш «хрущ» на «Шевченкових вишнях»), а разом з тим захоплюється землею, яка дає йому натхнення, що навіть через сто років після Шевченка він як поет ще має що сказати.

Творчість Б.-І. Антонича споріднена з фольклором, він розлого звертався у власних віршах на християнську міфологію, пов'язану зі старозавітними переказами, канонічними євангеліями і навіть апокрифами (особливо прикметною тут виглядає «Книга Лева» [2], де поет вдається до міфів про походження стихій, світил, землі всього суцього).

У світогляді лемків органічно переплелися язичницькі традиції й обряди з християнськими. Для Б.-І. Антонича таке світовідчуття було органічним: «він всотував його так само невимушено, як дихав гірським повітрям» [6].

Виростаючи в оточенні лемківської природи, милуючись її неперевершеною красою, він і себе вважає її частиною, урівнюється з нею в правах: *Росте Антонич, і росте трава, / і зеленіють кучеряві вільхи... («Весна»)* [1, с. 40].

Поет у своїх спогадах писав: «Малим хлопчиком вибіг я в темну ніч, оточену мороком холодних мовчазних лісів, і з острахом піднімав очі до таємничого неба, яке, уявлялося мені, було пришпилене горючими цвяхами зір до безмежного простору вічності. Я відчував, як серце холодне, наповнюється містичним передчуттям осягнення якоїсь правічної таїни буття людини і природи» [4]. У поетичних творах Б.-І. Антонич і прагне наблизитися до розкриття цієї таїни, олюднює й персоніфікує навколишні природні об'єкти та явища.

У Б.-І. Антонича ніколи не знайдете зверхнього погляду людини як царя природи, навпаки, він щоразу підкреслює, наскільки рівними й наскільки схожими виявляються живі істоти, звірята, люди та рослини перед стихією, молить Бога берегти в завію «і людські, і звірячі кубла». Недарма ж основою основ серед образів Антоничевої поезії став образ землі як стихії. Б.-І. Антонич прийшов до переконання, що джерело усіх слов'янських вірувань треба шукати саме тут. Із землі народжується життя. Земля і небо – фундамент і дах світового дому. Земля у своїх розмаїтих подобах близька й вічна, вона ховає таємний глузд існування, а небо, цей світ над нами, холодне й неживе. Нам не збагнути його у всій його досконалій блакиті, але й небесна перспектива не дає зрозуміти світ унизу: земля для цієї «блакитної вілли» назавжди залишиться закритою книжкою: *Стіл ясеновий, на столі / слов'янський дзбан, у дзбані сонце. / Ти поклоняйся лиш землі, / землі стобарвній, наче сон цей! («Зелена євангелія»)* [3].

У Б.-І. Антонича ми зустрічаємо романтичне трактування природи, навіть поклоніння природі, коли людина не тільки не відриває себе від довкілля чи вивищується над ним, а навпаки – може, скажімо, усвідомлювати себе деревом: *Стіл обростає кучерявим листям, / І разом з кріслом я вже куш. / З черемх читаю – з книг столістих – / Рослинну мудрість вічних пуц («Зелена*

«євангелія») [4]. М. Жулинський назвав Б.-І. Антонича творцем фольклорних метаморфоз та поетичних міфів, оскільки найбільше його приваблювали взаємини людини й природи: «Антонич сповідував ідею неподільної, гармонійної єдності людини і природи, людини і космосу, прагнув пізнати і відтворити рух незнищеної матерії у безконечній змінності її форм і виявів, жадібно всотував усі барви, тони і звуки довколишнього світу» [5, с. 386].

Сам Б.-І. Антонич неодноразово наголошував у своїх статтях, що на його творчості виразні та благодійні сліди залишила українська народна поезія. Поет глибоко черпав в образності народної поезії та побуту свого народу, глибоко вкорінився в природу рідної батьківщини. У цьому джерела натхнення, «таємниця і сила притягання поетового слова, що знайшло вже такий широкий відгомін у світі».

Отже, український фольклор, особливо такі його жанри, як народна пісня і казка, міф і легенда, значною мірою допомогли Б.-І. Антоничу знайти вірний шлях у поезію, в якій він посів почесне місце. А ще незвичайна титанічна працьовитість, наполегливість і старанність допомогли стільки зробити за неповний десяток літ творчої праці!

Поетичні шукання молодого поета не були марними: вони допомогли відкрити таке «родовище, що згодом стало його основним джерелом». Це джерело – творчість рідного народу, нерозривний зв'язок художника з рідною землею, її культурою. І сам Антонич не раз признавався, що «неодмінно підходив до традиції рідної землі, до традиції мистецької душі рідної своєї Лемківщини, традиції Шевченка, Франка, Тичини. Фольклорні образи й символи оживали в його поезії по-новому, утверджуючи безсмертя душі народу».

Крім того, єство поета-лемка Б.-І. Антонича всотувало духовну велич рідного народу, що творилася (формувалася) природним поєднанням «поганських капищ і храмом Божим». У такий спосіб рідна земля і природа, багатий духовний світ горян виплекали людину, особистість, поета, над неабияким інтелектом якого панували чуття. Причому настільки загострені, що

могли передаватися фізично. І це виявилось у формі екстатичного (виражаючи екстаз – найвищий ступінь захоплення) самовираження, що ми і спостерігаємо у більшості його поетичних творів. Сучасних читачів не залишить байдужими поетова спадщина, бо, як писав Д. Павличко, «Антоничева поезія – це негаснучий перстень життя, який передаватимуть із покоління в покоління здивовані читачі, щоб зачудування сонцем і людиною не пропало ніколи».

Література:

1. Антонич Б.-І. Зелена Євангелія. – Л.: Измарагд, 1938. – 56 с.
2. Антонич Б.-І. Книга Лева. – Л.: Друк.-ня НТШ, 1936. – 64 с.
3. Богдан-Ігор Антонич – видатний поет України, похований у Львові: https://artlvivbest.io.ua/s211494/bogdan-igor_antonich-_vidatniy_poet_ukraeni_pohovaniy_u_lvovi
4. Богдан-Ігор Антонич. Основні відомості про поета. «Назустріч», «Весна»: Єдність людини і природи <http://bibl.com.ua/turizm/30454/index.html>
5. Жулинський Микола. Богдан-Ігор Антонич (1909 – 1937) // Із забуття – в безсмертя (Сторінки призабутої спадщини). – Київ: Дніпро, 1990. – С. 386–388.
6. Логвіненко Н. Український образ світу в творчості Богдана-Ігоря Антонича: <https://ukrlit.net/article1/1475.html>
7. Павличко Д. Пісня про незнищенність матерії // Далекосхідна хвиля. – № 9: <http://hvila.lozikov.ru/arhiv/no-9/dmitro-pavlicko-1>

Гончарук Валентина Анатоліївна, **0674735807**, **goncharuk424@ukr.net**, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, доцент кафедри української літератури, українознавства та методик їх навчання, кандидат педагогічних наук. *Потрібний електронний сертифікат.*

Міркамілов Максим Сергійович, **goncharuk424@ukr.net**, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, магістрант факультету української філології. *Потрібний електронний сертифікат.*